

Programrapport

Programmets namn:

Masterprogram i biblioteks- och informationsvetenskap, distansutbildning

Ladokkod: BMBD1

Antal högskolepoäng: 120

Årskull: antagna HT 2023

Programansvariga: Mikael Gunnarsson, Emma Berge Kleber

Masterprogram i biblioteks- och informationsvetenskap, distansutbildning är en utbildning som sedan 2008 bedrivits som en kombination av campusträffar och distansutbildning. Huvudområdet är biblioteks- och informationsvetenskap som av tradition har nära anknytning till verksamheter på olika typer av bibliotek, men trots att det formellt rör sig om en utbildning på avancerad nivå så fordrar utbildningen inte en examen på grundnivå inom samma huvudområde. Huvudområdets mångvetenskaplighet kan också sägas prägla innehållet i hög grad.

Vid slutet av vårterminen var Mikael Gunnarsson och Emma Berge-Kleber programansvariga. Den förstnämnde har varit det sedan 2010, medan Emma tillträdde för bara ett par år sedan. Båda programansvariga har släppt uppdraget och lämnat över till andra fr o m hösten 2025. Endast den förstnämnde har varit involverad i den här programrapporten, eftersom Emma är tjänstledig för annat arbete sedan början av höstterminen 2025.

Inledande kommentarer

Studenternas synpunkter på programmet har inhämtats via en *programvärderingsenkät* från terminsslut våren 2025 t o m september 2025. Enkäten distribuerades till

de som varit antagna till vårens examensarbete och innefattar därför även studenter som antagits till utbildningen före hösten 2023. Av enkätens svar framgår dock att det endast är en student som hör till den kategorin.

20 av 47 studenter har besvarat den, vilket jämfört med tidigare utgör ett mycket lägre bortfall (57 %) än de två tidigare åren, men ett något högre bortfall än dessförinnan. Av dessa 20 anger alltså endast en av de svarande att hen antogs innan HT23.

Kursrapporter förefaller saknas för följande kurser:

- *Biblioteks- och informationsvetenskap som forsknings- och professionsområde, HT23,*
- *Användare och informationspraktiker i digitala miljöer, VT24,*
- *Forskningsmetoder 1, VT24,*
- *Utveckla och leda kultur- och informationsverksamheter, HT24, samt*
- *Masteruppsats, distans, VT25.*

Det kan vara så att kursansvarig bara inte publicerat kursrapporten på därför avsedd plats. Program-/kursansvarig vet med sig att för "Forskningsmetoder 1", som genomfördes i slutet av våren så fanns ingen tid att genomföra den också, mot bakgrund av bl a att två andra utvärderingar skulle göras under kort tid.

Den här programrapporten har för jämförelsens skull harmoniserats – så långt det är möjligt – med tidigare programrapporter. De löpande programgruppsmöten som regelbundet äger rum har också fungerat som input, tillsammans med studentsynpunkter som kommit fram via möten med studenter i Zoom och synpunkter som delgivits ansvariga via meddelanden eller diskussionstrådar i Canvas.

Det är värt att understryka att inför HT23 så skrevs utbildningsplanen om på så vis att de tidigare möjligheterna för studenterna att hitta 22,5 hp kurser på egen hand att läsa, utifrån vissa bestämda kriterier, eliminerades. Bakgrunden var att vi önskade en mer enhetlig utbildning som i högre grad skulle kunna styra studenternas studier mot angivna utbildningsmål. Vi hade också noterat hur många studenter helt enkelt nedprioriterat dessa fristående kurser och kommit att behöva hitta nya kurser för att fylla luckan om 22,5 hp fristående kurser inom B&I, eftersom valda kurser inte repriserades.

Med den förändringen kom också att antal nya obligatoriska kurser att inlemmas med programmet. Dessa är *Kulturpolitik (HT23)*, *Digitalisering för bevarande och*

tillgänglighet (VT24) och Informationssökning som professionell praktik (HT24). För de två sistnämnda kurserna har särskild ansträngning legat på att mappa innehållet mot utbildningsmålen och se till att de knutit an till tidigare kursinnehåll i utbildningen, för att stärka progressionen.

Analys av:

Studenternas möjlighet till ansvar och delaktighet

Muntliga kursvärderingar är relativt sällsynta, till stor del beroende på den tid som fordras för undervisning när studenterna är på plats i Borås. En sådan kursvärdering av utbildningens första två kurser har förr genomförts vid träffen i Borås i november, men kom att pausas under pandemin, och har ersatts av regelbundna öppna rum i Zoom under utbildningens gång, där programansvariga har lämnat utrymme för sådana värderingar.

Härutöver stämmer flera kursansvariga av med studenterna under pågående kurs i mer informell form, eller i form av ”öppna rum” (även kallat ”open office hour” eller ”kontorsöppet”) i Zoom för att fånga upp studentintryck.

Muntliga systematiska och summativa kursvärderingar under utbildningens gång är potentiellt värdefulla, men svåra att arrangera med tanke på distributionsformen.

Träffarna i Borås är tänkta att utgöra möjligheter för studenterna att träffa både varandra och lärarna i kurserna och på så vis kunna leda till ökad delaktighet i utbildningen.

Studenterna har rätt att ha studentrepresentanter i sektionens ”programråd” men det är som regel svårt att rekrytera studenter dit, och ingen har varit deltagande på flera år.

Studenternas prestation, genomströmningstendenser

Ladok ger oss en möjlighet att exportera data för de studenter som antogs till utbildningen hösten 2023. Emellertid finns här några felkällor.

1. Studenter med avbrott på utbildningen kommer inte med.

Den här gruppen består huvudsakligen av de som i ett mycket tidigt skede begärt formellt avbrott. För HT23 handlar det om **4 studenter**. Det är dock flertalet studenter av nästa kategori som underlåtit att begära avbrott.

2. Studenter som i praktiken knappast kan anses ha påbörjat utbildningen kommer med – s k ”nollpresterare”

Till den här kategorin kan också föras studenter som i samband med utbildningens start genomförde någon av de inledande examinationsuppgifterna, men därefter varit helt inaktiva. För HT23 handlar det om **3 studenter**.

3. Studenter som antagits till utbildningen tidigare men som av studentadministrativa skäl överförts till en senare kull. Det är aktuellt för **4 studenter**.

4. Studenter som antogs aktuell termin men som överförts till en senare kull och därför inte kommit med. Det är aktuellt för **en (1) student**.

Om vi räknar bort de 3 första kategorierna och lägger till en student för kategori 4, så har vi 41 studenter. Det är också så vi räknat tidigare år, även om vi i år kan göra det med större precision, eftersom en av de programansvariga har en djupare kännedom om studentgruppen fr o m i år – ett resultat av att denne också varit kursansvarig för den obligatoriska kursen *Digitalisering för bevarande och tillgänglighet* som innefattar mer ingående interaktion med studenter än övriga kurser.

Utifrån det urvalet kan konstateras att 32 av dessa 41 studenter registrerats på och påbörjat utbildningens sista kurs, examensarbetet. Det motsvarar en genomströmning intill den punkten på 78 % – ett mått som använts för tidigare programutvärderingar – vilket är en markant ökning jämfört med tidigare. Vi har tidigare nått max 71 %. I skrivande stund har en omexamination av examensarbetet ännu inte erbjudits men trots det så har 20 studenter godkänts på examensarbetet, vilket motsvarar nästan 50 % genomströmning efter ”första försöket”. Två av dessa saknar några få poäng för att vara behöriga att ta ut en examen. Å andra sidan har vi just nu en nära förestående första omexamination som kan förväntas öka genomströmningen. Vid förra årets programutvärdering, som genomfördes **efter** en första omexamination,

hade vi en genomströmning om ca 75 %, där dock genomströmningen fram till sista terminen var betydligt lägre.

Avgående programansvarig har gjort en jämförelse med fem tidigare programutvärderingar och kan konstatera att för den här gruppen studenter har vi ett markant bättre utfall än tidigare, även om vi tidigare också sett en tydlig förbättring. Det är svårt att avgöra vad det kan bero på. Se tabell 1.

Studentgruppens demografi är i stora drag likartad den tidigare, men med en liten tendens till fler med studier i naturvetenskapliga ämnen (10 %) och inom det konstnärliga området (nära 25 %) i jämförelse med tidigare (baserat på en enkät vid starten av utbildningen). Programansvarig kan dock inte, utifrån sin studentkännedom, säga att det har någon avgörande betydelse för hur väl rustad för studier i programmet studenten är.

Det som möjligen skulle kunna förklara det förbättrade utfallet är den förändrade struktur som utbildningen fick från HT23, med bland annat en tydligare progression och eliminering av valbara kurser. Vid en jämförelse av enkätsvaren i fråga om upplevelsen av progression över tre år finns egentligen inga helt tydliga tecken på att studenterna uttryckligen upplever progressionen annorlunda. Det är i år fler än tidigare som givit högst omdöme för progressionsupplevelsen, men uppfattningarna är också mer varierande än tidigare. Avgående programansvarig anser att elimineringen av valbara kurser bidragit positivt till genomströmningen och är den enda faktor som kan tjäna som förklaring, förutom att studenturvalet från första början hade bättre inneboende förutsättningar som helhet.

Efter ca 15 år som programansvarig kan undertecknad konstatera att det är mycket sällsynt att en student avbryter utbildningen efter första terminen och ganska sällsynt efter de två första kurserna. Med detta sagt får det dock påpekas att för varje utbildningsstart är det alltid några få studenter som tar väldigt lång tid på sig att nå målet. Av olika skäl kan studenter själva välja att sänka studietakten. Även examensarbetet kan vara ett hinder och studenter som inte klarar det under det första året räknat från sista terminens start ges inte fortsatt handledning vilket kan resultera i att det kan ta flera år för att färdigställa ett examensarbete.

UKÄs/SCBs statistik anger för masterexamen inom samhällsvetenskap en genomströmning på 53 % över fyra år (*Universitet och högskolor. Genomströmning och resultat på grundnivå och avancerad nivå 2017/2018, 2019*, urn:nbn:se:scb-2019-uf20sm1903_pdf, s. 50). Genomströmningen för campus vs distans har en ratio på 0,85 enligt samma statistik, vilket ger en normal genomströmning på 45 % över fyra år.

Antagna	Antal aktiva studenter ca 2 månader in i utbildningen	Andel som påbörjar sista terminen i "rätt" tid
HT18		50 %
HT19	45 (?)	55 %
HT20	35	71 %
HT21	36	70 %
HT22	33	67 %
HT23	41	78 %

Tabell 1: *Genomströmningstendenser*. Komm.: antal aktiva studenter är en svårbedömbär variabel, men har som regel bestämts genom att eliminera studenter med 0-6 godkända hp vid tidpunkten två år efter utbildningens start.

Innehåll, undervisningsformer, examination och progression

Studenternas skriftliga programvärdering är som vanligt mycket spretig i fråga om svaren på de slutna frågorna. Där är egentligen ingenting som skiljer sig från hur utbildningen tidigare uppfattats. Trots att vi är medvetna om att förväntningarna på vad utbildningen ska innehålla antagligen inte harmonierar med hur den beskrivs innan studenter antas så uppger merparten av de studenter som "nått mål" att innehållet stämt överens med förväntningarna. De tidiga "avhoppen" kan sannolikt förklaras med felaktiga förväntningar. Med undantag från för förra året – då ingen gav indikationer på överraskning – så är det alltid några enstaka studenter som uppger att det inte var vad de förväntade (ibland som något positivt). Mot bakgrund av att drygt hälften uppger att de bl a sökt utbildningen främst med sikte på arbete på folkbibliotek så är det ändå tillfredsställande. Utbildningen gör inte anspråk på att förbereda direkt för folkbiblioteksarbete och innehållet kan nog till stora delar svara upp mer mot behov på lärosätesbibliotek. Flera studenter uppger att de söker masterprogrammet i st f det då mer adekvata kandidatprogrammet med motivet att den senare fordrar tre (campus) eller fyra år (distsans).

Den studentgrupp som antogs HT24 visar dock mycket tydligare tecken på att innehållet inte motsvarar det förväntade, så vi får väl se vad den gruppen svarar nästa år.

Det finns ganska gott om utrymme för fritextkommentarer i enkäten och samtidigt en uppmaning om att uttrycka positiv och negativ kritik i fritext. Sammanfattningsvis är det positiva synpunkter, medan de negativa ofta uppehåller sig vid detaljer. Ett exempel på det sistnämnda är att flera uttrycker att det saknas en samsyn i fråga om bedömning och handledning av examensarbeten, samt att de inte upplever sig helt förberedda för examensarbetet, även om andra uttrycker beröm för just den kursens organisation. Programansvarig anser att det är ett tecken på att utbildningen inte fordrar ett examensarbete inom huvudområdet. Några anser också att den nya kursen "Informationssökning som professionell praktik" bör tidigareläggas, vilket inte skulle vara omöjligt att genomföra. Några saknar direkta verksamhetsförberedande inslag för folk- och skolbibliotek, vilket som sagt inte är förvånande eftersom de intentionerna inte finns.

Flertalet uttrycker i positiva ordalag hur blandningen mellan teori och praktik/teknik bidragit positivt och den s k digitaliseringskursen nämns som ett exempel på det. I ett nyanserat exempel med uppskattning av den kursen reflekterar studenten över att den kanske tagit för stort utrymme, med hänvisning till en oklar profession. Programansvarig instämmer, men det är samtidigt också den enda kurs som ställer krav på övning i, och ger insikter i vad det kan innebära att arbeta i projekt. Ett av de i utbildningsplanen framskrivna lokala målen: "kunna planera, genomföra och utvärdera projekt med bäring på utveckling av informationsresursers tillgängliggörande och bevarande, samt andra informations- och/eller kulturtjänster". I den avslutande reflektionen i den kursen uppges ändå att utrymmet för projektarbetet inte är tillräckligt för att få erfara ett projektarbets alla faser, i paritet med hur det beskrivs i den vetenskapliga litteratur kring projektarbete i grupp som de läser i kursen. Det innehållsiga fokus för den kursen är annars *bevarande*, ett annars lite bortglömt område inom "bibliotekarieutbildningar", om vi nu ska relatera specifika professioner. En möjlighet är förstås att öppna för andra typer av projektarbeten, med annat fokus än bevarande, men det är lite svårt att realisera givet de lärarresurser vi har och svårigheterna med att skriva kursplaner med diversifierat innehåll. Kursen "Informationssökning som professionell praktik" är ett helt nytt inslag i utbildningen och dess kursutvärdering ger inga indikationer på att den inte skulle ha uppskattats, snarare tvärtom. Den nämns också flertalet gånger i programvärderingen. Den tredje nya kursen "Kulturpolitik" genererade inte en kursvärdering som ger någon substantiell input och omtalas inte heller i programvärderingen.

Något som flera lyfter som ett litet problem är oklarheter kring vad studenter med intyg om pedagogisk anpassning egentligen har rätt till, vilket har lett till vissa störningsmoment när tiden i Zoom upptas av förhandlingar kring rätten att spela in hela zoom-möten. Under utbildningens gång har också studenter uttryckt sig besvärade av att de kan bli inspelade, och det finns anledning att tro att det också

varit hämmande för viljan att vara aktiv.

I jämförelse med den nyligen genomförda alumniundersökningen, som visserligen endast involverade 26 individer, så är det förvånansvärt få som förvärvat arbetat vid sidan av. Endast en student har arbetat mer än 50 % vid sidan av och totalt 6 (30 %) mer än de rekommenderade högst 20 %. I alumniundersökningen angav 50 % att de arbetade mer än 50 % under utbildningens gång.

Forskningsanknytning

Ambitionen att forskningsanknyta programmet tar sig flera olika uttryck. Utbildningen anknyter till huvudområdet biblioteks- och informationsvetenskap, som också är det forskningsområde som flera av lärarna i programmet har sin forskarutbildning från och som är den ämnesmässiga grunden för en komplett akademisk miljö vid Högskolan i Borås. En stor andel av lärarna i masterprogrammet är själva aktiva som forskare. Endast disputerade lärare (ofta docentkompetenta) fungerar som kursansvariga och examinatorer för de obligatoriska kurserna. Kursmålen i flera av kurserna lyfter fram forskningsanknytning och kurslitteraturen är i flera fall vetenskaplig primärlitteratur. Från första kursen i programmet övar studenterna sig i att söka och läsa vetenskapliga artiklar och flera av kurserna innefattar skrivande av akademiskt präglade texter och genomförandet av egna mindre studier av systematisk karaktär. Genom föreläsningar, kurslitteratur, egensökt litteratur och examinationsuppgifter kommer alltså studenterna i kontakt med områdets vetenskapliga grund och metoder, och övar sig i att ta sig an problem med ett vetenskapligt angreppssätt. Detta bör komma till uttryck i de flesta kurser och inte minst i den avslutande uppsatskursen, där studenterna förväntas vara självständigt reflekterande, ha förmåga till problemformulering och kritiskt kunna analysera och tolka empiriska utfall.

Inte desto mindre antyder den rapport som bedömargruppen från högskolans ämnesutvärdering lämnade våren 2021 att de examensarbeten som medlemmarna fått läsa (genomförda under läsåret 2019-2020) är bristfälliga med avseende på internationella forskningsutblickar. Ett förhållande som dock kan ha att göra med det begränsade och slumpmässiga urvalet av examensarbeten. Programansvarig har inte fått omdömet exemplifierat.

Bilden av hur studenterna i enkäten säger sig ”ha fått en god bild av vilka forskningsområden som finns inom biblioteks- och informationsvetenskap” och hur forskningen bedrivs är tillfredsställande, men vittnar i år om att var femte svarande inte säger sig ha fått en god bild av forskningen. Det är förvånande, eftersom det en-

dast brukar vara någon enstaka som uttrycker den uppfattningen. Det kan förstås ha att göra med vad de förstår med uttrycket forskning. Det kan dock understrykas att det faktum att studenterna vanligen inte kommer till utbildningen med tidigare studier i biblioteks- och informationsvetenskap och att huvudområdet särskilt ur ett internationellt perspektiv är mångvetenskapligt gör att flera aspekter på forskning helt enkelt inte kan ges utrymme inom ramen för de 75 hp kurser som inte tillhör kategorin forskningsmetodik examensarbete. Exempelvis kan de knappa 15 hp kunskapsorganisation som erbjuder endast huvudsakligen beakta grundläggande färdigheter och kunskaper samt nutida utvecklingsinitiativ.

Resurser

Summan av arbetstidsåtgång måste ses mot bakgrund av två reservationer. Dels innefattar den tid för examination och omexamination av studenter från det nu nedlagda internationella masterprogrammet och dels är arbetstidsredovisningen för somliga kurser i planeringssystemet Retendo inte komplett. Dessa två avvikelser tillsammans kan dock antas kompensera för varandra. Härutöver kommer tid för programansvariga.

Totalt ca 3600 arbetstimmar har allokerats för undervisning. 7 % av undervisningen svarar professorer för, 79 % genomförs av lektorer och docenter, samt 13 % av adjunkter. Här tillkommer mindre insatser av gäster, doktorander och amanuenser. I tiden är även inkluderad tid för handledning och examination av examensarbete.

Användbarhet och förberedelser för arbetslivet

Inom ramen för utbildningen erbjuds alla studenter en ”mentor” i något som internt kallas ”mentorsprogrammet”, utan att det egentligen är en del av utbildningen. En mentor är en yrkesverksam i någon verksamhet med anknytning till utbildningens huvudområde som studenten är tänkt att ha löpande kontakt med under utbildningens gång. Syftet är att under systematiska former ge studenten en insyn i professionernas verksamheter och samtidigt ge professionsföreträdare en insyn i utbildningen. Intresset är alltid stort för den här aktiviteten, som kan ses som en kompensation för att någon praktik inte erbjuds. Även om en (obligatorisk) praktikperiod skulle införas i programmet måste programansvariga understryka att ett sådant inslag sannolikt skulle skapa problem, eftersom det genom åren inte varit lätt att hjälpa studenter med att hitta mentorer, om de inte själva gjort det.

En annan systematisk åtgärd för att knyta utbildningen till adekvata professioner är institutionens programråd, där regelbundna möten sker med studentrepresentanter, lärarrepresentanter, professionsföreträdare och programansvariga, för att diskutera utbildningens inriktning och utveckling. Tyvärr har det saknats studentrepresentation från den här mastergruppen.

Utbildningen har inte slagit an någon särskild profilering gentemot någon särskild typ av verksamhet utan har bibehållit ett generellt fokus på ”kunskaper för kvalificerat arbete med utveckling, förvaltning och värdering av informations- och/eller kulturtjänster samt avancerad informationshantering inom såväl olika former av bibliotek som andra typer av kunskapsintensiva organisationer”, som det uttrycks i utbildningsplanen. I relation till den ytterligt mångfacetterade professionen ”bibliotekarie” kan det givetvis ses som problematiskt, enär det inte finns så mycket likheter mellan verksamheterna på ett folkbibliotek respektive myndighetsbibliotek.

Övrigt

Utbildningens innehåll får till största delen karaktäriseras som hemmahörande inom *Samhällsvetenskap*, men också med inslag av *Naturvetenskap och teknik* (om vi räknar Informatik/Data- och systemvetenskap samt Matematik dit, vilket vanligen görs).

Här finns en motsättning på så vis att det är svårt att planera utbildningen när det inte är klart vilka förkunskaper man kan räkna med att studenterna har med sig och därmed kunna möta upp med kursinnehåll som verkligen ligger på avancerad nivå.

Eventuella förslag till förändringar

Intill antagningen HT23 har utbildningen stegvis genomgått mindre förändringar för att svara upp mot identifierade problem och det överlag goda utfallet för den här årskullen bör jämföras med följande två årskullar innan några ytterligare för-

ändringar provas.

Förändringar på kursnivå sker dock löpande och en särskild utmaning utgör samspillet mellan den andra kursen i Forskningsmetoder och efterföljande examensarbete. Vi förordar att examensarbetets studie görs i par, men våra regler stipulerar att bedömning och betygsättning ska ske individuellt, vilket dessa båda kurser behöver implementera på ett optimalt vis.